

OPONENTSKÝ POSUDEK NA DIPLOMOVOU PRÁCI
MARKA DOBRÉHO
ZPŮSOBY RE-PREZENTACE 50. LET 20. STOLETÍ V SOUČASNÉ ČESKÉ LITERATUŘE

Přednost tématu předkládané práce spočívá v tom, že celkem přesvědčivě ukazuje vcelku bídnou úroveň soudobého českého písemnictví. Ne že by se čtenář měl nad takovou zprávou radovat, ale každé neiluzivní a nějak ověřené poznání posiluje a otevírá možnou cestu k lepšímu. Úskalí přístupu Marka Dobrého vidím naopak v tom, že nepojednává literaturu jako literaturu, ale jako analogii k mimoliterárnímu, společenskému vědomí, a že výklad je psán „na tezi“, kterou si autor prostě vytkl (s. 9). Kdo hledá, nakonec vždycky něco najde. M. Dobrý hledá inteligentně, ale ani naivnější čtenář, než je oponent této diplomové práce, by neočekával jiný výsledek, než který je od počátku signalizován a na konci také dobyt.

Vnucují se přitom následující otázky/námítky: Definuje-li si diplomant „mediální diskurs“ jako „tištěná masmédia“ (s. 13; na s. 60 říká „tištěné a internetové deníky“) a formuluje-li tak jednoznačnou tezi, kterou potom neúprosně dokazuje, očekával bych, že svůj materiál aspoň nějak vymezí, třeba i v poznámce pod čarou. Jen deníky, nebo i týdeníky? Celorepublikové, nebo též regionální? Píší třeba Lidové noviny o padesátých letech dvacátého století skutečně v témže tónu jako Právo, Blesk, či dokonce jako Haló noviny? – I volba deníku coby zkoumaného formátu měla být oproti „diskursům“ jiných tiskovin zdůvodněna, nebo v práci, jež se zabývá primárně sociologií literatury (nikoli její poetikou), aspoň prostě konstatována. – Uvědomuju si, že dosah tištěného deníku nebo jeho webového serveru je jistě větší než časopisy s menší periodicitou a nákladem. Ale právě v dotyku s oblastí, jež je analyzována, tedy s uměleckou literaturou a jejími původci, bych si dovedl představit, že „dominantní literární řeč“ se právě může pojit s jemnějšími „diskursy“, než jsou masmédia.

M. Dobrý si je vědom toho, že politický režim po roce 1989, jakkoli je nedokonalý, spočívá na jiných základech než předchozí režim komunistický. Pro označení převažujícího veřejného mínění používá sousloví „dominantní ideologie“ (poprvé na s. 9) a v poznámce pod čarou č. 11 se odvolává na Barthes, Foucaulta a další a říká, že ideologie v jeho vnímání „prostupuje veškerou lidskou činnost“ (s. 10). Souhlasím s tím, že výraz ideologie nemá „primárně negativní konotace“ (tamtéž), ale zdráhám se přistoupit na to, že ideologie „prostupuje veškerou lidskou činnost“, neboť jak v životě, tak v umění lidstvo bylo a je konfrontováno také s chováním a jednáním neideologickým.

Mezi diplomatovou tezí a evidentním faktem tak vzniká rozpor. Možná ho ale zapřičiňuje moje neporozumění citované formulaci, když „ideologii“ vnímám pořád jako sílu, která k člověku přichází zvenčí a angažuje ho nebo zavazuje (jak to formuloval Patočka). M. Dobrý oproti tomu

zřejmě doopravdy míní, že ideologie je prostě průvodním jevem každé lidské činnosti. Neumím si to pořád představit, ale pokud by to tak přece jen bylo, je otázka, zdali bychom na výraz „ideologie“ nemohli resignovat a prostě říkat jen „lidská činnost“ nebo „myšlení“ či „jednání“. Ostatně podobně je to s termíny „mýtus“ a „emblém“, tak jak je diplomant v práci používá: je-li prvním každá promluva (s. 17) a druhým každý pojem (s. 19), pak je snad vedle slov „promluva“ a „pojem“ zbytečné slova jako „mýtus“ a „emblém“ vůbec používat, neboť označují-li opravdu všechno, ztrácí se jejich distinktivní označovací schopnost. Předpokládám, že s tím by M. Dobrý – oprávněně – nesouhlasil, ale pak měl snad význam „ideologie“, „mýtu“ i „emblému“ ve své práci nějak zúžit. Ve věci „ideologie“ se přitom nabízí jako vhodný termín Emanuela Mandlera „národní tisková konvence“, a s jeho zapojením by se jinak snesly i ty pasáže práce, ve kterých se diplomant nechal unést nepřiměřeným zápallem.*

Vracím se na začátek: diplomová práce ukazuje záslužně převažující schematičnost současné české literatury. Otázka však je, nakolik je vytčené *námětové* období (padesátá léta dvacátého století) smysluplné pro takový důkaz. Literární specifičnost dotčených próz nespočívá v tom, co říkají o padesátých letech, ale jaké tvárné prostředky volí k ustavování svého celkového smyslu. Nechtěl bych ale požadovat po práci něco, co nebylo jejím cílem. Co si vytkla, to při vědomí uvedených metodologických a terminologických výhrad v zásadě splnila. Doporučuji ji proto k obhajobě a nechávám dle jejího průběhu i kontextu ostatních prací otevřené hodnocení mezi „výborně“ a „velmi dobře“.

Michael Špirit

15. září 2011

* Například: „Mediální diskurs neumožňuje výrok ‚Politické procesy nebyly zrušné, probíhaly podle platných zákonů.‘ Mým cílem není, a to zdůrazňuji, toto prohlášení dokázat. Snažím se spíše pozastavit nad jevem, kdy ve společnosti ohánějící se svobodou slova existují vyjádření, která jsou tabuizována jako nepřipustná“ (s. 24). – České tiskoviny jistě žádná tabu nemají a srovnatelné demagogické výroky se v nich běžně objevují.